

Gradnja nove HE Kabarid ni lokalna zadeva

Iz časopisnih poročil povzemamo, da je pred dnevi prišlo na Livku do razširjene seje kluba primorskih poslancev skupaj s predstavniki družbenopolitičnih organizacij, občinskih skupščin ter še drugih za gradnjo nove hidroelektrarne Kobarid zainteresiranih organizacij in institucij. Udeleženci so si pred tem okledali lokacijo, kjer naj bi stal predvideni energetski objekt na Soči. Gre za elektrarno z letno proizvodnjo 183 milijonov kWh predvsem konične energije, katerega akumulacijsko jezero bi se raztezalo v dolžini 4,3 km med Kobaridom in Trnovim ter vsebovalo nad 10 milijonov kubičnih metrov koristne vodne mase. Nihanje gladine jezera med proizvodnjo pa naj bi znašalo do 10 oziroma 14 metrov.

DIAMETRALNO NASPROTNA STALIŠČA

Glede mesta in potrebnosti, ki naj bi ga imel novi objekt v lokalnem in slovenskem gospodarskem prostoru, so šla mnenja in stališča zelo oziroma do kraja narazen. Dolež se je razen nekaterih primorskih skupščin izrekel za izgradnjo elektrarne upravni odbor Poslovnega združenja za energetiko in kot zadnji še klub primorskih poslancev. Zagovorniki gradnje so izhajali predvsem iz vidika lokalnih in širših potreb po električni energiji ter nujnosti hitrejšega gospodarskega razvoja Tilminske. Nasprotniki gradnje pa so postavljali zahtevo po nedotakljivosti edinstvenih lepot srednje in zgornje Soške doline. Razen Urbanističnega inštituta Slovenije so imeli določene pridržke proti projektu še predstavniki Turistične zveze Slovenije, Zavoda za vodno gospodarstvo ter Biroja za regionalno ter prostorsko planiranje. Zavod za spomeniško varstvo Slovenije je svoje odklonilne pripombe poslal pismeno.

Ker so bili kljub pridržkom vsi poslanci odločno za gradnjo in se zavzeli za to, naj komisija IS za prostorsko planiranje čimprej izoblikuje svoje stališče do predvidene gradnje, smo mnenja, da je skrajni čas, da do projekta zavzamejo stališče tudi organizacije in posamezniki v zamejstvu. Globlje se moramo zamisliti v posledice, ki bi jih projekt prizadejal naravi in krajini soške doline, pomisliti moramo tudi na nevarnosti za prebivalce. Železna logika ekologije nam pravi, da se živa bitja na zemlji lahko obdržimo le tako dolgo, dokler bo silno tanka plast zraka, vode in prsti ohranila dovolj kvalitete. Vsaj na področju zaščite naravnega okolja postaja svet vse bolj enoten. Že več kot 50 držav se je vključilo v Mednarodni biološki program, s katerim naj bi strokovnjaki skupaj s politiki v petih letih raziskali najvažnejša vprašanja ohranitve nar-

(Dalje na 7. strani)

NEPOTREBEN STRAH PRED NOVO VOJNO

Egiptovski predsednik Sadat je poslal zadnji čas v svet nov predlog za rešitev krize na Bližnjem vzhodu. Izrael naj umakne svojo vojsko s Sinajskega polotoka, skoraj do stare meje, Egipt pa bi odprl v šestih mesecih Sueški prekop za mednarodno plovbo. Izraelske ladje pa še vedno ne bi smele pluti po prekopolu, dokler Izrael ne reši palestinskega vprašanja, to je, dokler ne umakne svoje vojske tudi iz zasedene Transjordanije. Sadat je izjavil v intervjuju za ameriški tednik »Newsweek«, da bi Egipt v primeru izraelskega umika s Sinajskega polotoka dovolil tudi prosto plovbo skozi ožino Tiran in bi po 7. marcu spet podaljšal premirje za določen čas. »Egipt pa ni pripravljen podaljševati premirja v nedogled, ker bi to koristilo predvsem Izraelu,« je rekel Sadat.

Izraelci so novi egiptovski predlog že odklonili, ker je po njihovi presoji v bistvu enak vsem dosedanjim, le nekoliko bolj zvit. Izraelci naj bi izpraznili zasedeno egiptovsko ozemlje brez kake protiusluge. Koristi od tega bi imeli samo Egiptčani in pa druge, zlasti zahodne države, ker bi njihove ladje spet lahko plule po Sueškem prekopolu. Zato je bil ta egiptovski predlog precej ugodno sprejet na Zahodu, kajti vsako vidi pač najprej svoje koristi.

IZRAELCI NOČEJO V STARE MEJE

Izraelci še vedno vztrajajo na svojem stališču, da bo možno obnoviti plovbo po Sueškem prekopolu le v primeru, da bodo lahko plule po njem tudi izraelske ladje, to pa bo mogoče doseči samo z mirovno pogodbo, s katero bodo arabske države priznale izraelsko državo in se obvezale, da bodo spoštovale njene meje. Razen tega Izraelci nočejo več slišati o »starih« mejah, ki so zanje strahotno preveč neugodne. Zase hočejo ves Jeruzalem kot svojo nekdanjo prestolnico in razne ozemeljske popravke, ki bi napravili izraelske meje krajše in lažje branljive. Zdi se torej, da še ne bo prišlo do pravega premirja ali celo miru med Izraelom in arabskimi državami. Kljub temu ni nevarnosti, da bi se v kratkem vnela nova vojna ob Sueškem prekopolu. Nasserja ni več in njegov naslednik Sadat je mnogo bolj umerjen in realističen. Dobro se zaveda, da si Egipt ne more privoščiti nove vojne proti Izraelu, ker tega ni sposoben. In to dobro vedo tudi Izraelci.

Število prebivalstva danes glede vojaške moči ne pomeni ničesar več. Tudi kot »topovska hrana« človeške mase danes ne pridejo več v poštev. Danes je vojaško močan, kdor je industrijsko močan in zna uporabljati tehniko, pa čeprav je to majhen narod. Vojna se je tehničarila in industrializirala. »Bojevniki« z dolgimi, starinskimi, srebrom

okovanimi pištolami za širokim pasom in z noži v zobeh spadajo danes v folkloro ali med pustne šeme, prav tako pa tudi tisti, ki se hršijo z besedami in grožnjami. V obvladanju tehnike pa so trije milijoni Izraelcev neprimerno močnejši kot 30 milijonov Egiptčanov ali vseh 100 milijonov Arabcev. Moderno orožje v egiptčanskih rokah ne pomeni nič, kvečjemu vojni plen za Izraelce. Enako orožje bo stokrat več zaleglo Izraelcem kot Arabcem.

VOJSKA JE VELIKANSKI STROJ

Vzemimo za primer, da bi Združene države podarile Egiptčanom in Izraelcem popolnoma enako, najmodernejšo tovarno Taka tovarna bi začela v Izraelu takoj delati in producirati, kakor hitro bi bili stroji montirani, ker bi strojem stregli dobro izobraženi, sposobni, domiselni tehniki pod nadzorstvom najboljših inženirjev. Tovarna bi bila rentabilna. V Egiptu pa bi bili stroji v najkrajšem času pokvarjeni zaradi nestrokovnega osebja in v vsakem primeru bi bila tovarna, tudi če ne bi stala, nerentabilna. Tako je z vojaško tehniko. Vojska je danes velikanski stroj, ki potrebuje sposobne tehnike. Kdor takega stroja nima ali ga ne obvlada, je nenevaren. In tako Arabci danes niso nevarni Izraelcem, pač pa so Izraelci nevarni Arabcem, če pride do spopada. Nova vojna bi ne trajala verjetno niti šest dni, kot je junijska l. 1967. V enem ali dveh dneh bi bili Izraelci v Amanu in v Kairu.

Tako je malo verjetno, da bodo Egiptčani napadli, če novo premirje ne bo podaljšano. Da ne morejo računati na aktivno sovjetsko pomoč, pa jim je zdaj že tudi jasno. Zato je odveč histerični strah mnogih ljudi pred novo vojno na Bližnjem vzhodu, ki bi lahko sprožila splošno vojno.

— o —

ZA STOLETNICO FINŽGARJEVEGA ROJSTVA

Letos obhajamo stoletnico rojstva pisatelja Franca S. Finžgarja. Širšemu krogu bravcev je znan zlasti po slovitem romanu »Pod svobodnim soncem« in po ljudskih igrah, ki so še vedno na sporedih naših gledaliških odrov. V počastitev njegove stoletnice je priredila Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani posebno spominsko razstavo Finžgarjevih del. Razstava bo odprta do 24. februarja.

— o —

Ministrski predsednik Colombo je odpotoval kot Nixonov gost na uradni obisk v Združene države. Odnosi Med Italijo in Združenimi državami so zadnji čas nekoliko skaljeni zaradi notranjepolitičnih homatij v Italiji, kar jemlje vrednost italijanskemu prispevku k atlantskemu obrambnemu sistemu.

Manj kupcev iz Jugoslavije

Po razvrednotenju dinarja v Jugoslaviji se je v Trstu število obiskovavcev oziroma kupcev iz Jugoslavije zelo zmanjšalo. V oči pade, da je na tržaških cestah parkiranih dosti manj avtov z jugoslovanskimi registrskimi tablicami. Računajo, da je padlo od decembra do zdaj število obiskovavcev iz Jugoslavije za polovico. Seveda temu ni vzrok samo razvrednotenje dinarja, ampak tudi politične motnje, ki so nastopile zaradi dovoljene fašistične demonstracije v Trstu v začetku decembra lanskega leta in zaradi stavk. Zlasti politične motnje so neugodno vplivale na obmejni promet.

Agencija »Italia« je objavila o padcu obiskovavcev iz Jugoslavije naslednje (pri čemer ne omenja političnih vzrokov nazadovanja obiskov iz Jugoslavije):

»Devaluacija dinarja, ki jo je pred kratkim izpeljala jugoslovanska vlada, je povzročila pravi padec v osebne prometu na obmejnih blokih tržaške pokrajine. Število prehodov v januarju je namreč padlo za več kot milijon in pol glede na januar 1969 in za skoro 2 milijona in pol glede na januar 1970. Padec prehodov zadeva predvsem jugoslovanske državljane, zlasti še tiste iz obmejnega področja.

Nenaden padec prehodov se je takoj poznal v tržaških trgovinah. Kljub temu, da je večina trgovcev ohranila na zelo visoki stopnji menjalni tečaj dinar-lira, je dotok kupcev bil zelo omejen. Trgovci sami predvidevajo, da se bo položaj kmalu izboljšal in normaliziral. Poročila iz Jugoslavije pa so zaskrbljujoča: v kratkem je pričakovati nov dvig cen nekaterih potrošniških dobrin, kar bi še nadalje poslabšalo družinske proračune, ki jih je že prizadelo razvrednotenje.

Trgovci dajejo za 100 dinarjev še 40 lir.

— o —

NE BO BISTVENIH SPREMEMB

Iz izjave, ki jo je dal Edvard Kardelj glavnemu ravnatelju tiskovne agencije »Tanjug«, in iz poročil o sejah slovenske republiške komisije za ustavne spremembe, je razvidno da je v Jugoslaviji, po sklepih, sprejetih na Brionih, za zdaj ne bo večjih ustavnih sprememb. Predvsem ne bo nič spremenjeno glede zveznega parlamenta, medtem ko so se

nekateri, ki so bili najbolj vneti za spremembo ustave, zavzemali za to, da bi obstajal zvezni parlament samo še iz zbora narodov namesto iz sedanjih štirih zbornic. Tudi glede predsedstva republike se ne bo nič spremenilo do avgusta, ker bo Titu podaljšan mandat.

Pač pa je Edvard Kardelj dal razumeti, da bo prenesenih na republike več gospodarskih pristojnosti in da bo prišlo do druge etape ustavnih sprememb kdaj pozneje. Rekel je, da je bil dosežen na Brionih kompromis, ki ni bil nenačelen.

DR. ŠTOKA NA ITALIJANSKI TELEVIZIJI

V soboto, 13. t.m., zvečer je italijanska televizija posvetila posebno oddajo vprašanjem dežele Furlanije - Julijske krajine. Med drugimi je na vprašanja odgovarjal deželni svetovalec Slov. skupnosti dr. Drago Štoka. Pri tem se nam zdi važno predvsem poudariti, da je slovenski svetovalec spregovoril nekaj besed tudi v svojem materinem jeziku, kar se je prvič zgodilo v Italiji. K njegovim izvajanjem se bomo še vrnili.

PREJELI SMO

„Lepljenka“ in „(dez)informacija“

V Primorskem dievniku od 14. svečana sem bral odgovor Žive Gruden na kritično poročilo U. V. v N.L. o Prešernovi proslavi na Opčinah.

Naj odkrito povem, da ne poznam U.V.-ja ne Žive Gruden in mislim samo na to, kar je bilo zapisano. Živa ima prav, da hoče odgovoriti pripombam, ki bi lahko bile enostranske (zakaj strupene?) in bi mogle neudeležencem proslave nuditi napačno sliko.

Toda odgovor Žive je nekoliko zmeden in ne prepriča in sicer ne v primeru, ko govori o naših skupnih problemih, pač pa tam, ko seže na področje svetovnega dogajanja, za katero naj bi bil duh Prešerna vedno sodoben.

Za sebe sem mnenja, da je Prešeren vzvišen nad poedinimi dogajanja v svetu, ki bi jih lahko tako ali drugače obarvali. Prešerna vanje ne vmešavajmo. Naj o njih sodi zgodovina. Prešeren ostane strogo človeški.

Bojim se le, da se Živa ne zaveda, kako občutljivo in negotovo območje je svet in nje-

govo dogajanje, če se je že spustila vanj, naj si bo le malo. Obravnavati ga moremo le ločeno od naših skupnostnih zadev. Zato izzveni ne hote enostransko dejstvo da ona iz svojega protikapitalističnega in protimperialističnega prepričanja omenja samo Burgos in Vietnam. Mnogi bi utegnili misliti, da je prezrla današnje zatiranje izobražencev v Sovjetski zvezi in njihovo duševno trpinčenje zgolj zato, ker je morda socialističnega prepričanja. Solženicin in vsi Solženicinini pa niso na svetovni ravni nič manj pomembni, že samo iz človeških razlogov.

Toda ali ne bi bil že čas, da bi se Slovenci ne šli svetovne problematike, vedno in povsod in tako preprosto, dokler si sami o sebi še nismo na jasnem?

Ogromno dela nas še čaka, od neurejene zgodovine do neurejenega jezika, od pozabljenih zakladov ljudske kulture do čisto prepuste, zaveštne, najširše ustvarjalne osnove, iz katere bi izhajala naša duhovna moč, če ostanemo le pri kulturi in narodu ali družbi, kot je sedaj v modi govoriti.

Kulturne prireditve in praznovanja bi se morale izživeti v narodno načrtanem krogu. Svetovna problematika, izražena, konkretno ali pa navzoča v duhu njihove sestave, najno okрни njihovo narodno izživetje in sicer zato, ker imata obe področji svojo enakovredno vsebinsko težo in se medsebojno ne zaobzežeta v eno celoto.

Torej bi soglašal s pripombami U.V.-ja, vendar s pridržkom, da le-te ne bi bile izražene kot kritika, ampak kot prispevek in dopolnilo v naša širša spoznanja, za katera se vsak trudi po svojih močeh.

Sicer pa naj mi prizadeti oprostijo, da sem se nepoklican vmešal v njihovo področje.

J. Š.

— o —

V Veliki Britaniji so uvedli decimalni denarni sistem. Začel je veljati v ponedeljek. Funt ima odslej sto penijev, šilingi pa so odpravljeni. Mnogi, zlasti stari ljudje se jeze zaradi spremembe. Neka stara trgovka je rajši zaprla trgovino, kot da bi se navadila računati z novimi funti. Nekdo pa je iz protesta predlagal, naj bi uvedli še desetdnevni teden.

Pravzaprav je čudno

Južnovietnamske trupe nadaljujejo s podporo ameriškega letalstva svoj pohod po Ho-Ši-minhovi stezi v Laosu, brez močnejšega odpora s strani severnovietnamskih komunistov. Zaplenile so večje količine municije in zalog riža. Vendar je pričakovati, da bodo prej ali slej naleteli na močan odpor, ker Ho-Ši-minhova steza je življenjske važnosti za preskrbo vietkonških in severnovietnamskih enot v Južnem Vietnamu.

Pravzaprav je čudno, da Severnovietnamci tako šibko branijo to svojo tako važno preskrbovalno pot. Iz tega bi se dalo sklepati, da so vojaško bolj ošibljeni, kot se je doslej mislilo, ali pa da jih je južnovietnamsko-ameriški pohod po Ho-Ši-minhovi stezi presenetil in da še niso utegnili organizirati učinkovite obrambe. Morda tudi upajo zvesti Južnovietnamske trupe v kako zasedo, kar bi bilo čisto v slogu strategije generala Džapa, zmagovalca nad Francozi pri Dien-Bien-Phuju.

Da pa je morda vendarle vmes tudi sorazmerna izčrpanost severnovietnamske vojske, bi se dalo sklepati po tem, da je Kitajska pohitela z obljubo nove pomoči Hanoju. Kitajska je že ponovno zagrozila, da vidi v pohodu Južnovietnamcev in Američanov po Ho-Ši-minhovi stezi tudi grožnjo za svojo varnost. Vendar politični in vojaški strokovnjaki menijo, da sama ne bo intervenirala z orožjem, že zaradi tega ne, ker se noče zaplesti v vojno na južni meji z Američani. S tem bi odločilno ošibila svoje stališče in odporno silo proti Sovjetski zvezi na severu, kakor cilja za ponovno osvojitve svojih nekdanjih in drugih ozemelj, ki bi prišla v poštev za naseljevanje kolonistov iz Kitajske. Na tej gotovosti so verjetno ameriški in južnovietnamski poveljniki tudi zasnovali svoj pohod po Ho-Ši-minhovi stezi. Seveda pa jo bodo morali obdržati, če nočejo, da jo bodo Severnovietnamci obnovili in ponovno uporabljali. Držati jo pa bo najbrž težje, kot jo je osvajati.

Naši pogledi ■ Mladinska skupina ■ Naši pogledi

Pisanje kot družbena odgovornost

Tudi za pisanje, ki pomeni stopiti pred javnost s svojimi mislimi, je treba določenega poguma in odgovornosti, zakaj pisanje je dejanje, ki prestopa meje posameznikovega zasebnega življenja in se vključuje v skupen proces določenega družbenega nastajanja in dozorevanja. Mladina je še posebej poklicana, da k temu procesu doprinese svoj delež. Zato je prav, da mladi vedno in brez strahu javno povemo, kar mislimo in kar čutimo. Morda bomo kje pogrešili. Naj le zgrešimo, to nam bo dobra šola. In končno, vse le ne bo slabo; kar je pristnega bo ostalo in se razvilo in to je glavno.

Igor

NAŠA MLADINA PIŠE

Literarne vaje so edini list, v katerega pišejo dijaki sami. Bolje rečeno, urednik se mesec za mesecem trudi, da bi ga napolnil z dijaškimi prispevki. Nekateri pisci se tu pojavljajo iz lastnega veselja do pisanja, drugi pa so samo napolnjevalci belih strani in praznin na leposlovnem, znanstvenem in športnem področju. Mnogo dijakov na Literarne vaje sploh ni naročenih, veliko jih pa niti ne prebere v celoti. Tak je torej položaj. Skušajmo ga bolje razčistiti.

Če iščemo obraz študentske mladine našega ozemlja v tej reviji, če je ona njeno kulturno spičevalo, izraz njene globine in delavnosti, nam ob Literarnih vajah postane vroče (ali mrzlo). Vzrokov je lahko mnogo, ključna ugotovitev pa je ena: da bi tržaški študentje zmogli več. Poglejmo malo, zakaj temu ni tako. Najprej. Kakšne literarne vaje so to, če ni nikjer resne kritične ocene, nikake vzgoje k slogu in k razvijanju talenta posameznika. Začetniki v pisanju so prepuščeni sami sebi. Eni se potem razrastejo v svoji ambiciji, drugi pa ostanejo rešilni prod ob pomanjkanju boljših prispevkov. Komaj pa nekomu zrastejo krila, se kmalu spusti v druge višine: v revije in koledarje.

Če so bile Literarne vaje ustanovljene zato, da mladega človeka uče držati pero in ga vpeljujejo v literarno udejstvovanje, potem je tu treba predpostavljati neko vodstvo, neko šolo. Predstavljanje samoukov je zato prešibko opravičilo za njihov obstoj. Če priznamo, da šola ne da zadostne književne vzgoje, potem je to naloga Literarnih vaj. Potreben je torej uredniški odbor, ki bo pripravljen prevzeti to težko, a zelo potrebno nalogo.

Toda tudi mladina bi si vso stvar morala vzeti k srcu. Literarne vaje bi morale postati recimo pisan mozaik kulturnega delovanja na Tržaškem. Mladi kritiki bi morali izraziti svoje pomisleke ali pozitivne vtise, ki so jih odnesli s koncertov in predavanj, od filmov, s kulturnih večerov. Mladina bi poleg tega morala slediti vsem novejšim književnim novostim, predvsem ali izvornim delom.

Ker je mladini treba tudi rubrike, v kateri bi se kresale iskre, bi bilo treba dati drugačno lice Strtim srcem. Humor zaradi humorja je vedno tvegan. Ta rubrika sicer navaja k sicer človeško razumljivi radovednosti, istočasno pa goji nagnjenje do čenč. Kvalitetnejša in bolj koristna bi bila rubrika, kjer bi zafrkacije in puščice letale po našem kulturnem in družbenem prostoru. Morda bi s tem pospešili razvoj tistega bistrega, prodornega humorja, ki ga najdemo zgoščenega v Prešernovih »badljivkah in ki ga tako težko srečamo po naših revijah.

Če najdejo prostor v Literarnih vajah tudi čisto znanstveni sestavki, potem spadajo sem z isto pravico tudi članki o aktualnih vpraša-

njih. Sem spada mladinska problematika in nazorska vprašanja (v obliki anket, intervjuov, pogovorov). Sem spada načrtno delo za poglobitveni proces bralcev. Mladi se moramo naučiti misliti, polemizirati in to kmalu in v vsakdanjih stvareh.

Poleg pripravljenosti mladih pa je treba tudi sodelovanja vzgojiteljev, ki poznajo naša nagnjenja in zmožnosti. Literarne vaje morajo odpreti vrata večji življenjskosti. Res je, da je za njihov nov obraz odgovorna v veliki meri mladina sama, niso pa pri tej obnovi brez krivde vsi tisti, ki bi bili zmožni pomagati, pa so za tako delo gluhi.

Dovolj je, da se spomnimo, kaj so bili študentski listi prejšnjih generacij in kakšno vlogo so odigrali. Zato je naša velika sramota, da postajajo Literarne vaje suha tradicija, ki životari ob neplačani naročnini in ob kopicah neprodanih izvodov in ki se hrani od vsepovsod nabranih prispevkov, ni pa izraz dejanskih zmožnosti tržaške študentske mladine.

Alenka

KLADIVARJI PIŠEJO

»Ljudstvo na Koroškem se po desetletjih končno prebuja. Komite za razkrivanje konfliktov ter Delovni odbor za južno Koroško sta zavrгла oportunistične vezi uradnih slovenskih zastopnikov ter začela odgovarjati z direktno akcijo na duhovni in telesni teror ponemčevalnih oblasti. Ker je samodejavnost ljudi edina možnost otresti se strahu in klečeplazništva, je boj slovenskih aktivistov naš boj in boj vseh slovenskih ljudi, ki so do grla siti ministrskih čenč ter prosjaške in ponižujoče odvisnosti od strank in institucij, ki so naklonjene koroškimi Slovincem samo tako dolgo, dokler gobec tiščijo in včasih kako pesmico zapojejo. (omissis) Glavni pogoj zatiranja je gospodarski ustroj Koroške in posebej južne Koroške. Južni predel je na Koroškem najbolj slabo razvit: skoraj nič industrije. Mnogo malih kmetov, ki erkavajo iz dneva v dan. Na tisoče ljudi, ki morajo stalno nihati med delovnim mestom in domom. Da o tistih sploh ne govorimo, ki se morajo enostavno izseliti s tega področja na Predarlško, v Svico ali Nemčijo, ker zanje doma ni dovolj kruha. (omissis) Te gospodarske razmere so podlaga, na kateri se razvija uspešno ponemčevanje in odtujevanje.«

Teh par odstavkov je povzetih iz uvodnika prve številke letošnjega Kladiva, to je »cajteng za koroške Slovence«, ki ga na Dunaju izdajajo slovenski študentje. Priznati je treba, da tako jasnih in odkritih besed nismo bili vajeni slišati na Koroškem. Vsa mladina je končno razumela, da je za uveljavljanje lastnih pravic nujno potrebna trda slovenska narodna zavest in angažiranost vsakega posa-

meznika v skupnem boju. Kajti slovenstvo na Koroškem lahko rešijo le koroški Slovinci sami. Ostali Slovinci jih lahko podpiramo na več načinov, glavni boj pa je prepuščen le njim. Zato je toliko bolj razveseljivo dejstvo, da se na Koroškem res nekaj prebuja. V prvo linijo pa so nedvomno stopili s svojim listom in delom Kladivarji. V tem svojem boju: krepijo narodno zavest in se zavzemajo za dejansko izpolnjevanje obljub avstrijske vlade; zaganjajo se proti oživljanju nacifašizma in narodnostne mrznje na Koroškem; zahtevajo javno, odločno, neprikrito in brez kompromisov to, kar Slovincem pripada; odprto kritizirajo delovanje te ali one stranke, tega ali onega politika.

Zelo dobro januarsko številko sem res z užitek prebral. Niz člankov obravnava najrazličnejše probleme in dogodke: od bližnjega ljudskega štetja v Avstriji do razgovora zveznega kanclerja s predstavnikom koroških Slovencev; podaja kritiko pliberskih socialistov, ki nasprotujejo gradnji tovarne Gorenje, in kritiko celotne avstrijske socialistične stranke; izraža ogorčenje nad namestom velikovškega občinskega sveta, da postavi vojnemu zločincu Maier-Kaibitschu spomenik in pojasnjuje akcijo slovenskih aktivistov, ki so krajevnim nemškimi napisom dodali še slovenska imena.

»Koroška deželna oblast ni nadomestila enojezičnih napisov z dvojezičnimi, temveč je poskrbela za to, da so policaji in gasilci v jutranjih urah dvojezične napise odstranili. Ta provokacija oblasti je povzročila, da se je odnos slovenskih aktivistov do oblasti spremenil. Sledila je akcija 19. decembra, ki je uresničila enakopravnost slovenskega in nemškega jezika na tem področju: če slovenskih napisov ni več ali še ni, potem pa naj tudi nemški napisi ne bodo več. Zato so aktivisti z nitrolakom prečrtali nemška krajevna imena. Druga akcija je torej dosledno nadaljevanje prve.«

Slovinci pokažemo Avstrijcem na tak način, da nismo tako nekulturni in barbarski, da bi svoje pravice dosegali in uveljavljali z metanjem bomb in z atentati na človeška življenja; nam zadostujejo le trda narodna zavest, skupna akcija in... škatla barve.

Peter

— o —

FINŽGARJEVA PROSLAVA

V nedeljo, 14. februarja, je bila ob petih popoldne v Finžgarjevem domu na Opčinah proslava stoletnice rojstva našega velikega pripovednika Franca Saleškega Finžgarja.

Zbralo se je precej ljudi, saj je bila dvorana polna. Najprej je prebral pesnik in pisatelj Vinko Beličič svoj govor o Finžgarju kot človeku in umetniku, nakar je dijakinja Višje klasične gimnazije Barbara Lapornik lepo in občuteno prebrala Finžgarjevo pesem v prozi »Govori, alo!«

Ves preostali spored je izpolnil znani pevski zbor »Jacobus Gallus«, pod vodstvom dirigenta Ubalda Vrabca. Priredil je cel koncert in je odlično zapel kar 17 pesmi, med katerimi sta bili dve latinski Jacoba Gallusa, po katerem se pevski zbor imenuje. Nekaj lepih pesmi, ki so bile na sporedu, pa je zložil sam Ubal'd Vrabec. Posebno je treba pohvaliti tudi solista, ki je zelo lepo zaključil koncert s pesmijo »Zabučale gore«.

E. J.

Tržaškega

Še o Prešernovi proslavi

ODPRTO PISMO ŽIVI GRUDEN

Prisrčno se Vam zahvaljujem za prijazna pojasnila o lepljenki. Še posebno toplo se Vam zahvaljujem za priznanje moji intuiciji, ki me je, kakor kaže, pravilno vodila. Saj mi to še izrecno potrjuje v stavku: »Zato sem se po dolgem razmišljanju odločila, da o teh stvareh (ruskih anomalijah) ne bomo govorili tudi zato, ker teh stvari ne gre obravnavati na isti način kakor Vietnam.«

Vidite, s tem priznavate, da ste se nalašč izognili tistim stvarim, ki Vaši trenutni politični ideji niso ugodne, in da ste premišljeno in namerno govorili le o takih, ki Vaše gledanje podpirajo. Ali niste s tem hote izmaličiti Prešernovo osebnost? Ali res mislite, da bi Prešeren, če bi danes živel, obsodil samo ameriške imperialiste in molčal o ruskem socialimperializmu, kakor so ga Kitajci tako posrečeno označili? Danes, ko pišemo letnico 1971, smo že spoznali, da tudi Sovjetska zveza v premnogih pogledih stopa po sledi carskega imperializma. Najzgovornejši dokaz, da obe supervelesili (ZDA in SZ) vodita imperialistično politiko nasilja, je obstoj takoiimenovanega tretjega sveta, h kateremu se prišteva tudi Jugoslavija. Vi ste pa lepljenko sestavili tako, da so Vam Prešernovi verzi služili le v podporo določene politične ideje. Če bi Prešeren živel danes, bi bičal in grajal današnje razmere. Če bi se pa pojavil v Rusiji, bi bil že zaprt.

A teh problemov se niste hoteli lotiti, ker so »le preveč argument tistih, ki nam nočejo dobro«. Tudi jaz vem, da ta dejstva izkoriščajo gotovi desničarski krogi za svojo propagando. A kdo jim daje snov? Ali jim ne dajejo argumente prav tisti, katere skušate Vi z molkom prikriti? Saj se bo lahko še zgodilo, da bodo v Moskvi očitali Brežnjevju, da je s svojim ravnanjem dajal ameriškim imperialistom argumente za protisovjetsko propagando!

»Argument tistih, ki nam nočejo dobro.« Ste povsem gotovi, da na mželijsko slabo samo ti? Kolikor vem, se je Jugoslavija še nedavno bala in pripravljala na drugačne nevarnosti. Kaj mislite, kje bi v takem slučaju stal Prešeren?

Ne, ne, Prešeren ni bil tak političen aktivist, kakor ste ga hoteli prikazati v Vaši lepljenki; on ni pisal svojih verzov zato, da bi služili kot propaganda enemu imperializmu proti drugemu.

Kot človekoljub bi obsodil oba imperializma, kot pesnik bi pa stal na strani Pasternaka, Solženicina in drugih sovjetskih izobražencev.

Niti malo ne dvomim, da so Vas vodili pri sestavi lepljenke plemeniti nameni in da ste z njo hoteli opozoriti na krivice, ki se godijo drugim in nam. Ni pa prav, da ste, kakor sami pravite, namerno zamolčali hude grehe tistega tabora, ki se proglašajo za rešitelja človeštva. Ste se bali, da se bo ljudem vera zamajala? Ali nas zgodovina ne uči, da so najhujša grozodejstva in pokole počenjali prav tisti, ki so bili fanatično prepričani v pravico in edino zveličavnost svojih idej? Kam privede taka slepa vera, smo prav pri nas videli leta 1948. Priporočam Vam, da preberete »Primorski dnevnik« tistih let. S tajenjem, minimiziranjem lastnih grehov ne bomo izboljšali tega nesrečnega sveta. Bomo samo ene krivice nadomestili z drugimi.

Ubaldo Vrabec

— o —

V nedeljo, 21. t. m., bo ob 15. uri v svetovinskem Marijinem domu v Trstu Stane Raztresen recitiral

PREŠERNOVE BALADE IN ROMANCE

Vmes bo zapel nekaj pesmi domači cerkveni pevski zbor.

Vijudno vabljeni!

Uspela Prešernova proslava v Nabrežini

V soboto, 13. t. m., je srednja šola »Igo Gruden« v Nabrežini priredila v dvorani prosvetnega društva Prešernovo proslavo. O pomenu teh proslav je spregovoril dr. Drago Legiša, ki je med drugim poudaril, da je to priložnost za praznovanje slovenskih kulturnih vrednot. Teh pa ne najdemo samo pri Prešernu in samo v literaturi, temveč na vseh področjih človekovega ustvarjalnega delovanja.

Prešernova proslava — je še dejal govornik — pomeni za nas tudi priložnost, da ponovno poudarimo svojo pripadnost enotnemu slovenskemu kulturnemu prostoru, ne glede na politične meje, ki nas ločijo od večine slovenskega naroda. S tem pa nikakor

KULTURNI STIKI

Pred dnevi so odprli v Moderni galeriji v Ljubljani posebno razstavo umetnikov iz naše dežele. Na razstavi, ki ima naslov »Prvi biennale umetnikov dežele Furlanije - Julijske krajine«, sodeluje 35 slikarjev z naše strani, med temi tudi skoro vsi umetniki čopiča, ki so slovenskega rodu.

Pri odprtju razstave je bil navzoč tudi tržaški župan Spaccini. Imel je tudi govor, v katerem je podčrtal potrebo in rast kulturnih izmenjav med obema sosednjima deželama.

IMENOVANJE KOMISIJE ZA OBRTNISTVO

Z odlokom predsednika deželne vlade Berzantija so bile te dni ustanovljene štiri pokrajinske komisije za obrtništvo v deželi Furlaniji - Julijski krajini. Zabeležiti moramo, da sta bila v tržaško pokrajinsko komisijo imenovana tudi dva člana Slov. gospodarskega združenja, in sicer obrtnika Rafael Grgič in Milan Kovačič. Za imenovanje jima iskreno čestitamo in želimo mnogo uspeha pri njunem delu za razvoj obrtništva.

ČESTITAMO!

Gospo Emi Tomažič iz Trsta in gospodu Karlu Čoku, dolgoletnemu uslužbencu znanega tržaškega bifeja »Tomažič«, ki sta bila pred dnevi odlikovana za posebne zasluge pri njunem dolgoletnem poklicnem delu, izražamo iskrene čestitke. Iskreno čestitamo tudi vsem drugim našim rojakom, ki so prejeli enaka odlikovanja.

ni rečeno, da se hočemo zapirati v nekakšen rezervat brez posluha za družbeno stvarnost, v kateri dejansko živimo in se razvijamo. V to stvarnost se bomo polnopravno in koristno vključili le, če bomo ostali zavedni in značajni Slovenci, če bomo spoznavali naše kulturne stvaritve tako, kot je dejal Oton Župančič: »z odprtim čutom, s preprostim srcem, z enim lepote in resnice.«

Po govoru se je razvil bogat kulturni spored; učenci in učenske srednje šole so nastopili z recitacijami Prešernovih pesmi in z izvajanjem klavirskih skladb tudi s spremljavo violine.

Posebne pomena je bilo sodelovanje skupine učencev z viške šole v Ljubljani, s katero ima nabrežinska šola že nekaj let tesne stike. Gostje so nastopili z recitacijo Prešernove »Vrbi« in s krasno baletno točko.

Ravnateljica šole dr. Ivana Antonini - Milič je nato razdelila nagrade dijakom in dijakinjam, ki so se odlikovali v slovenščini, in podarila rože gospe Tatjani Remškar, ki vodi baletno skupino na viški šoli in gospe Majdi Vrečko, ki je organizatorica med dvema šolama.

Proslavo je zaključil šolski pevski zbor, ki je pod volstvom prof. Radoviča ubraño zapel dve pesmi po Prešernovih besedilih.

V sredo je bil v Trstu razgovor ob okrogli mizi, ki so se ga poleg tukajšnjih pisateljev udeležili tudi nekateri pisatelji iz Slovenije. Tema razgovora je bila: »Zamejski človek v zavesti slovenskega pisatelja«. O razgovoru bomo še poročali.

BCIKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 300.000.000

Tekoči računi — hranilne vloge — krožni čeki
varnostne skrinjice — neprekinjena blagajna

Dopisniki po vsej Italiji

MENJALNICA TUJE VALUTE

TRST - ULICA FABIO FILZI ST. 10

TEL. ST. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: **BANKRED**

ŠTMAVER

Letošnji »pomladin« sveti Valentin se ni kaj preveč dobro izkazal. Vetrovno in oblačno vreme ni bilo preveč vabljivo za izlete v Štmaver, kjer so obhajali farni praznik in prvo pomladno nedeljo, kakor že mnogo let poprej.

Kljub bolj mrkemu dnevu je pa že dopoldne prišlo na naše bregove dosti gostov in izletnikov iz mesta. Ob desetih se je napolnila prikupna farna cerkva, kjer je maševal bivši idrijski dekan Žagar ob številni asistenci. Pri opraviilu je ubrano prepeval moški cerkveni zbor pod vodstvom profesorja Devetaka. Po večernicah so se napolnili vsi gostinski prostori in »osmice«, kjer so postregli z dobrim vinom in domačimi štruklji. Le škoda, da ni bilo mogoče posedati po sicer sončnih obronkih med tröbenticami in drugim pomladanskim cvetjem. Bo pa k letu boljše.

ŠOLSKE SEMINAR BREZ GORIŠKIH UČITELJEV

Kakor prejšnja leta tako bo tudi letos pripravljen seminar za slovenske učitelje in profesorje. Trajal bo od 22. do 27. februarja. Predavanja bodo v Kulturnem domu v Trstu. Govorili bodo profesorji iz Ljubljane in Maribora. Večina predavanj je namenjena učiteljem in dijakom učiteljskega.

Iz slovenistike so pa na sporedu predavanja o trenutnem dogajanju v slovenski književnosti (univ. asistent Kmecl), o vprašanih sodobne dramatike (univ. asistent Koruza); o besednem zakladu (prof. Suhadolnik); o novejši slovenski liriki (univ. profesor Paternu); o glasoslovju slovenskega jezika (univ. profesor Toporišič); o nekaterih slovničnih vprašanjih (pedagoški svetovavec v Trstu prof. Mihelič).

Zaradi seminarja ne bo pouka na srednjih šolah dne 22., na osnovnih pa od 22. do 24.

Kot je razvidno, se seminarja ne bodo mogli udeleževati profesorji in učitelji z Goriškega. Ali zopet zato, ker so morda goriške šole za kako stopnjo niže in se jih ne tičejo dogovori italijansko-jugoslovanske mešane komisije?

NOVA ŽUPNIJA

V soboto bo goriški nadškof slovesno blagoslovil novo župnijo svete Ane, ki se razteza med ulicama Trieste in Garzaroli. Cerkev in farne pritikline so že dograjene v tem mestnem delu, ki se silno naglo razvija. Vendar pa v tej četrti še marsikaj manjka. Ceste še niso asfaltirane, avtobusnih zvez še ni. Osnovna šola in otroški vrtec sta že prenapolnjena. Manjkajo tudi igrišča za otroke in potrebni parki za stare prebivalce. Predno pa bo vse to urejeno, bo minilo nekaj časa.

Odločno proti nasilju

V torek so se zglasili pri goriškem prefektu Sgangi zastopniki različnih strank in političnih skupin. Navzoč je bil tudi politični načelnik. Zastopniki demokristjonov, socialistov, komunistov, socialnih proletarcev, socialnih demokratov, liberalcev in za slovensko demokrasko zvezo njen predsednik Suligoj so izrazili zahtevo, na osrednje in obrobne državne oblasti poglobijo čujčnost, da se preprečijo dejanja in brž odločno kaznujejo dejanski izvrševalci ter

Pred nekaj dnevi sta imela odbora ustanove »Starši - šola« na slovenskem liceju — gimnaziji in učiteljsku svoji seji. Kot smo zvedeli, so člani teh odborov razpravljali tudi o neprimerih prostorih v stavbah nekdanjega šolskega in Gregorčičevega doma v Ulici Croce.

Ravnateljstvo obeh šol je namreč prejelo od ministrstva obvestilo za nabavo predmetov in instrumentov za prirodopisni in fizikalni kabinet. Predpogoj za njih nabavo in tudi za ustrezno ministrsko podporo pa je uradna šolska izjava, da so na razpolago potrebni prostori. V nasprotnem primeru sploh ni mogoče ničesar naročiti.

Zastopniki staršev so si tudi ogledali prostore, to je eno sobico, ki služi za fizikalni, kemični in prirodopisni kabinet in še kot predavalnica. Ugotovili so, da ni mogoče v tisti prostorček spraviti niti ene omarice več. Z grenkim prizvokom so govorili, kaj naj šolsko vodstvo ukrene spričo ponudbe o novih kabinetnih potrebščinah, ki jih pa ne more sprejeti, ker ni na razpolago primernih prostorov.

Prav tako so se začudeno ozirali po sobi, kjer so zborovali in ki ima na vratih napis »profesorska zbornica«. Pa ji manjka primerno gretje, kakor tudi drugim učilnicam, ker v stavbi ni centralne kurjave. Prav tako je pomanjkljiva tudi razsvetljava, saj niso mogli v »zbornici« niti sejnega zapisnika pisati. Nekdo je šel na stranišče, pa je prišel nazaj moker po hrbtu, ker puščajo vodni zbiralniki; kako ne bi, ko so pa tudi ti »kabineti« še izza časov Franca Jožefa. Le poglejte letnico na tlaku pri glavnem vhodu!

Vsi člani omenjenih odborov so soglasno izrazili mnenje, da bi moralo iti na pristojna mesta odposlansvo staršev in zahtevati, da se tudi za slovenske srednje šole poskrbi, da ne bodo v sramoto oblastem in mestu; da ne govorimo o težavah pri pouku in o neprimernem okolju za dijake in profesorje.

Iz poročila občinskih sej je razvidno, da bodo pod turnom kmalu začeli zidati moderno poslopje za italijanski trgovski zavod. Popolnoma prav in potrebno! Toda vprašamo, kdaj bo občinska uprava ali kak drugi poverjeni dejavnik dejansko začel s pripravami za gradnjo poslopja za slovenske srednje šole? Isto vprašanje naslavljamo tudi na slovenske izvoljene zastopnike, ki so v različnih upravnih odborih. Doslej smo brali in slišali samo obljube in še te samo takole ob volitvah.

UPRAVIČEN DIJAŠKI PROTEST

V torek predpoldne je tudi Gorica doživela protestni sprevod. Po Korzu in do Trav-

Iz Goriške

Stanje naših šol

nika je korakalo nekaj sto dijakov tehničnega industrijskega zavoda »G. Galilei«.

To pot je bil dijaški podvig popolnoma upravičen. V petek je namreč ukazal ravnatelj, naj se zapre dijaška menza te šole. Kot vzrok je navedel, da v šolski blagajni ni več sredstev za njeno vzdrževanje, kar je tudi res. Do letos so dijaki plačevali za kosilo po tristo lir, pred enim mesecem pa je bil znižan ta prispevek na zahtevo dijakov na sto lir. Kako naj se skuha pri današnji draginji kosilo za sto lir, je pa spet uganka. Za dijaško kuhinjo je pa bilo prijavljenih okrog 350 študentov, ki prebivajo zunaj Gorice ter imajo tudi popoldanski pouk.

Deželna uprava je nakazala za šolske kuhinje v goriški pokrajini za lansko šolsko leto devet milijonov lir. Vprašanih pa je bilo 32 milijonov. Na omenjeni zavod je odpadlo le 750 tisoč lir, medtem ko bi jih bilo potrebnih najmanj tri milijone.

Študentovski zastopniki so se oglasili tudi pri pokrajinskem predsedniku, ki jim je obljubil vso svojo pomoč.

Pri tem pa se spomnimo tudi na dijake slovenskih srednjih šol v Gorici. Dosti jih prihaja s podoželja in imajo tudi popoldanski pouk. Opoldne se morajo potikati okrog, kot njihovi italijanski tovariši, in povziti za kosilo kjerkoli kar obložen kruhek, nato pa morda v mrazu ali dežju čakati na popoldanski pouk.

Občina, pokrajina in dežela, ki trošijo milijone tudi za nepotrebne ustanove ali prireditve, bi morale prvenstveno poskrbeti za zgradnjo študentske kuhinje in doma, kjer bi šolska mladina imela tudi urejene prostore za oddih in učenje.

TELEFONSKA ZVEZA

Že prihodnje poletje bo mogoče dobiti zvezo med Gorico in Novo Gorico po teleselekciji. Tehnična dela za to hitro telefonsko povezavo trajajo že eno leto. Mogočih bo hkrati po šest pogovorov in v obe smeri. Za pogovor bo treba najprej zavrteti številke 0482, nato pa telefonsko številko sobesednika.

Tudi ta pobuda bo okrepila vezi preko meje. Podobno telefonsko zvezo bodo postavili tudi med Trstom in Koprom.

VOLILNI KARDINALI

Po okrožnici papeža VI. »Ingravescente aetate« (Po težki starosti... kakor se papeške okrožnice navajajo po prvih dveh besedah besedila) je določena »delovna« starost kardinalov. Po osemdesetem letu ne smejo več voliti papeža v konklavu, to je, na volilnih sejah po papeževi smrti za njegovega naslednika. Tudi ne smejo več opravljati odgovornih služb v vatikanski kuriji.

Vseh članov šteje danes kardinalski zbor 125. Od teh jih je že 25 prestopilo omenjeno starostno dobo osemdesetih let. Zato je med kardinali le še 99 volilnih upravičencev. Italijani so v kardinalskem zboru v manjšini. Za prihodnjega papeža obstaja torej možnost, da ne bo več italijanskega rodu.

Širijo se tudi govorice, da bo tudi sedanji papež odstopil, ko bo dosegel osemdeset let.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Pri graditvi Evrope morajo biti mali narodi enakopravni

Nekaj dni pred Božičem je izšla nova dvojna, 26. in 27. številka revije »Zaliv«, ki jo izdajajo kot uredniki Danijela Nedoh, Milan Lipovec kot odgovorni urednik, Boris Pahor in Irena Žerjal-Pučnik. Uvodni članek uredništva ima naslov »Evropeizem — da ali ne« in poudarja misel, da je možno graditi jutrišnjo Evropo samo, če bodo narodi — tudi mali narodi — pri tem enakopravni in če jim bo zajamčena v njej svoboda. Ponatisnjeno je tudi poročilo iz mariborskega dnevnika »Večer« o praznovanju 50-letnice koroškega plebiscita, ki je zadobilo, kot znano, nemško nacionalistični značaj.

Med esejističnimi prispevki je omeniti prevod članka »Glasa o državnem socializmu«, ki ga je napisal rajni Bertrand Russell — prevedel pa ga je Ubald Vrabec — članek je danes prav tako aktualen kot tedaj, ko je bil napisan. Pavle Merku nadaljuje svoj članek oziroma razpravo »Slovenska glasba od potrošnega blaga do kulturne dobrine«, v katerem ostro sodi o takolmenovani »narodno« — to je ljudsko-zabavni glasbi —, o kateri pravi, da je »hibridna, lažna oblika domače glasbe«, ki igra prvenstveno pri starejših ljudeh isto vlogo kot popevke pri mladih. Razveseljivo kvaliteto pa vidi v produkciji slovenskih skladateljev resne glasbe.

Boris Pahor je napisal dve lepi strani v spomin pisatelja Bevka, v katerih je skušal nakazati resnično pisateljevo podobo. Napol esej napol leposlovje je razmišljanje oziroma privid Milana Lipovca »Koledniki 1967-68«, Vera Tuta pa je objavila odlomek iz svoje razprave »Podoba duhovnika v delih Ivana Preglja« in s tem načela veliko nalogo, prikazati resnični značaj, kvaliteto in pomen Pregljevega dela v slovenski književnosti, kjer je moral doslej vedno

stati v senci. Radoslava Premrl nadaljuje spomine na svojega brata Janka-Vojka in to je verjetno prvo, kar vsak prebere v vsaki številki »Zaliva«, zlasti pa v tej zadnji. Temu nadaljevanju je dodala nekaj vrst, v katerih pojasnjuje, zakaj čuti, da mora odkrito pisati o medvojnem dogajanju. Rudolf Kolarič predstavlja slavista Radoviča, ki je predaval prej v Neaplju, zdaj pa v Padovi. Zora Tavčar objavlja svoje kritične misli ob izdaji osmih slovenskih slikanic pri založbi Mondadori, kjer pa so se Slovenci menda bali povedati, da so dela slovenska, in so se skrili za ime Jugoslavije. Marija Kacin piše o umrlem Brunu Me-

riggiju. Svetlana Makarovič je objavila pesmi »Sojenice« in »Kamnarji«, Irena Žerjal - Pučnik pa nadaljuje kratek roman »Tragedijica na grobljah«. Nekaj pesmi je prispevala Nevenka Mandič. Josip Merku nadaljuje svoj zanimivi zgodovinski članek o okoličanskem bataljonu 1. 1868.

Poleg tega prinaša »Zaliv« še razne polemične in dokumentarne članke.

fj

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

vabi v nedeljo, 21. t.m. ob 15. uri na otroško pustno rajanje

S KEKCEM NA KRAVJI BAL

Igrali bodo domači Planšarji z Male Pišence, za red bo skrbel Bedanec, sveže planšarsko mleko bo točila Menara.

Koroška številka „Meriana“

Kot znano, izdaja založba Hoffmann und Campe v Hamburgu že 23 let v rednih mesečnih resledkih monografijo v sliki in besedi o posameznih deželah. Pred nedavnim je izšel zvezek o Sloveniji in Istri, 11. lanski zvezek pa je posvečen Koroški. Na 123 straneh so prikazane naravne lepote in zanimivosti koroške dežele, precej člankov pa govori o njeni zgodovini, prebivavstvu, kulturi, folklori, gospodarstvu, športu, turizmu in drugem. Slovenskega bravca seveda predvsem zanima, če so omenjeni v katerem teh člankov tudi koroški Slovenci, prav tako pa ga tudi zanima, kako je prikazano sodelovanje s sosednimi deželami. Zato je razumljivo, da si prebere človek najprej tiste članke, ki se ukvarjajo s tematiko, kjer bi moralo priti do izraza.

Tak je članek Humberta Finka »Beljak: trojezični svet«. V njem najdemo največ tistega, kar

iščemo in česar si želimo. Avtor naglašja, kako se ljudje ne brigajo bogve kaj za fraze politikov o nujnosti koeksistence, kajti tako sožitje so si v Beljaku in v tistem delu koroške dežele že sami ustvarili. Srečujejo se na opasilih in na družinskih praznikih, na veselicah in folklornih prireditvah, se ženijo in možijo med seboj, se obiskujejo in hodijo ne glede na meje kupovat stvari tja, kjer so boljše, cenejše ali vsaj vabljivejše. Tu so si ljudje že ustvarili malo združeno Evropo. Furlani, Slovenci in Korošci tam kažejo, kar slutijo in čutijo, namreč, da jih vleče skupaj, iz etničnih in tudi gospodarsko-političnih razlogov. Članek je napisan pristržno, iskreno in še kar realistično.

Hude slutnje pa nas obidejo že pred branjem člankov, ki hočejo prikazati zgodovino koroške dežele. In pri branju se izkaže, da so bile hude slutnje upravičene. Gernot Piccottini piše o Koroški v prazgodovini in v rimskem času ter konča z ugotovitvijo, da so »slovenska plemena, ki so vdrli na Koroško«, uničila leta 595 zadnja mesta poznoantične kulture in tradicije v tej deželi. Opaziti je, da se pisec pazi, da ne bi direktno imenoval Slovencev kot narod. V članku najdemo tudi drugače več zgodovinsko netočnih trditvev, na primer, da je bila Koroška za kratek čas mejna dežela lagobardske države v Italiji. O tem ne govori noben zgodovinski vir, ampak je to izmišljotina nekaterih koroških zgodovinarjev oziroma propagandistov nemškega nacionalizma.

KDAJ SO BILI KARANTANSKI »SLOVANI« RAZDELJENI NA PLEMENA?

Še hujši prezir do resnice kaže Gotbert Moro v članku »Velika zgodovina majhne dežele«. V njem svesto ponavlja vse stare netočnosti in obrekovanja na račun slovenske zgodovine, ki so jih nekateri resni nemški zgodovinarji že sami zavrnili. Morov članek bi zaslužil, da bi se slovenski zgodovinarji še posebej kritično ukvarjali z njim.

Tendenčno in netočno je opisana tudi zgodovina koroškega plebiscita — o tem piše Claudia Kromer — medtem ko piše Horst Ogris o tem, kako se krči področje slovensčine na Koroškem, kar pripisuje spontanemu ponemčevanju zaradi gospodarskih razlogov in odseljevanju mladine v mesta, delno krivdo pa pripíše tudi brezbržnosti slovenskih organizacij, pozabi pa omeniti glavni vzrok — nemško osnovno šolo, Slovence, zlasti slovensko folkloro, najdemo omenjeno še na nekaterih redkih mestih.

Monografija je tiskana na lepem papirju in krasi jo mnogo fotografij.

POTOVANJE PO SKANDINAVIJI

VIATICUS

XXVII.

Zadnji čas jo je skušala izkoptati iz pozabe neka mariborska pivovarna, najbrž na pobudo kakšnega poznavavca starin, a pod vplivom listih, ki so zaskrbljeni za »knjižo čistost« slovensčine, je ta pobuda menda zaspala.

Priznati je treba, da je norveški »öl« dober, celo boljši kot nemški, a tudi precej drag. Ko pa sem se nekoč vsedel k mizici pred kavarno ob glavni mestni cesti in naročil velik vrč piva, sem se naravnost začudil, kako je bilo drago. Videl sem, da so se začudili tudi ameriški turisti. Drugje je bilo bolj poceni, vendar nikjer prav poceni. Z visokimi cenami ali boljše davščinami od pijače hočejo oblasti odvrčati ljudi od pitja. Vsekakor pa sem imel dovolj priložnosti opazovati, da imajo Norvežani mnogo rajši vse, kar diši po alkoholu, kot pa mleko. Vedno sem slišal — in bral — da popijejo Norvežani veliko mleka, kot vsi Nordijci. Predstavljal sem si torej, da črepajo mleko po litrih in da se mlekarnarje kar vrstijo vzdolž cest. A jih ni nikjer opaziti. Ko sem tretji dan končno le prišel mimo neke mlekarnarje — verjetno sem jih minil že več, ne da bi bil opazil — me je, ne vem zakaj, prijela želja, da bi spil kozarec mleka. Stopil sem torej v mlekarno in naročil dekletu za prodajno mizo kozarec mleka. Pogledala me je, kot

da bi me ne razumela. »En glas mölk«, sem ponovil. Še vedno me je skoro začudeno gledala. Potem se je končno le odločila in mi ga dala, a še prej se je morala obrniti in iskati kozarec. Bil sem edini v mlekarni, ki je pil mleko, vsi drugi so pili kavo ali kaj drugega. In vse dni, kar sem bil v Oslu, sem bil jaz edini človek, ki sem ga videl, da je pil mleko. Tako sem se znebil še ene napačne predstave o Norveški, da namreč pijejo veliko mleka. Morda so ga — pred sto leti ali morda pred petdesetimi. Danes imajo mnogo rajši krepak konjak ali pivo. Ne vem, kako je z vinom, a mislim da se ga prav nič ne branijo, le da je drago, saj ga Norvežani sami ne pridelajo niti kaplje, čeprav dajejo ime vino vsakovrstnim pijačam iz sadnih sokov.

Nekajkrat sem opazil na glavni cesti visokega, dolgolasega in bradatega mladeniča s košarico, v katero je pobiral prostovoljne prispevke za Vietnam in delil protiameriške in protiatlantske brošure. Najrajši bi bil vprašal njega in njegove kolege in kolegice z znakom Severnega Vietnama v gumbnici ali na prsih, kaj menijo o zasedbi Češkoslovaške, baltskih držav itd. Vendar sem se premagal, saj sem glede »dialoga« s takimi »verniki« že imel svoje izkušnje.

(dalje)

Gradnja nove HE Kobarid ni lokalna zadeva

(Nadaljevanje s 1. strani)

šega naravnega okolja. Po evropskem letu varstva narave 1970, h kateremu je pristopila tudi Jugoslavija oziroma Slovenija, bo prav tako zaščititi narave in človeka v njej posvetila OZN v letu 1972 posebno zasedanje. Marsikak politik v svetu je tudi spoznal, da bo njegov politično ekonomski sistem propadel, če ne bo upošteval ohranjanja biološkega ravnotežja. Vsaj primorski politiki s svojimi ukrepi še niso pokazali, da so se prebili do tega spoznanja. In vendar je služba, ki se ukvarja z varstvom narave, kljub majhni moralni in materialni in še manjši dejanski podpori družbene skupnosti, že zdavnaj zapustila obdobje pionirske, pa tudi ljubiteljke naravovarstvene dejavnosti. Vendar samo to ni dovolj. Potrebni so praktični ukrepi, za katerimi stoji odgovornost celotne skupnosti. Ker gre v navedenem primeru gradnje HE Kobarid za ukrepe velikanskega pomena, bomo skušali konkretnim argumentom zagovornikom gradnje, katerim je sorazmerno zelo lahko igrati na strune gospodarske koristi, odgovoriti ne toliko s čustvi in osebnimi občutki, kot je navada, kolikor, podobno kot drugod po svetu, z ločitvijo dejstev od čustev in z naštetvanjem nepristransko ugotovljenih ocenitev in vrednotenj o naravnih posebnostih in krajinskih vrednot na ozemlju načrtovane hidroelektrarne Kobarid.

ZNANSTVENA OCENA LEPOP SOSKE DOLINE

Neštetokrat smo že brali ali slišali trditve, da je Soča naša najlepša, ali celo (po besedah J. Kugyja in drugih npr. Poldinija) najlepša evropska reka. Nedavno so sodelavci Zavoda za spomeniško varstvo SR Slovenije skupaj z zunanji obdelovalci po metodi, ki jo je v ZDA izpeljal Luna B. Leopold, poskusili ovrednotiti Sočo pri Kobaridu in v primerjavi z nekaterimi drugimi rekami v Sloveniji. V svoje raziskave so zajeli vse poglobljene dejavnike za ocenjevanje estetike krajine in sicer zunanje značilnosti območja — prisotnost gora in dolin, širino dolin, višino in naravo hribov —, biološke značilnosti, predvsem vegetacijo in pa tim. »dejavnike človeškega vpliva in interesa«. Ker je bil eden izmed namenov študije odpraviti subjektivnosti v analizi krajine, so analizo izvedli s številčno oceno. Od vseh rek (SAVA — Trboje, SAVA — Zagorje, KOLPA, NOTRANJSKA REKA, UNEC, IDRIJCA, SOČA) se je Soča pri Kobaridu uvrstila najvišje in je v vseh primerih ocenjevanja dosegla prvo mesto. Njene posebnosti ji dajejo izjemno estetsko oceno. Sicer je Soča tudi edina slovenska reka, ki ima po naravovarstvenem vrednotenju status kompleksa naravnega spomenika I. reda.

NEGATIVNE POSLEDICE ZA NIŽJE PREDELE

Dolina Soče je eno najbolj značilnih znamenj mešanih alpskih in mediteranskih vplivov na floro in vegetacijo. Posebno zanimivost območja, ki bi ga potopilo jezero hidroelektrarne Kobarid, pa predstavlja zanimivo prepletanje alpskih in subalpskih florističnih elementov z južnoevropskimi, ilirskimi in montanskimi južnoalpskimi vrstami. Ta botanično pomembna nahajališča opredeljujemo kot naravne spomenike III. reda. Zelo negativne posledice bi predvsem doletele predele nižje od elektrarne, saj bi se z zniža-

njem vodne mase v Soči spremnila tudi vegetacija ob njej kot tudi talna veja daleč naokrog.

KOBARID DRUGI LONGARONE?

Zaradi geoloških posebnosti in slikovitosti je območje soteske pod Trnovim naravni spomenik III. reda. O debelih plasteh nanesenega rečnega in ledeniškega materiala ter podornega kamenja, ki le tu pa tam zadene na matično kamninsko podlago, so geologi, ki so pripravili strokovno oceno območja, izrazili, da ne predstavljajo nobene nevarnosti, nasprotno pa so vodilni slovenski fitocenologi močno zaskrbljeni. Sedaj sicer še suhi material se bo v območju akumulacijskega jezera naplil z vodo in z drsenjem povzročal podore in plazove, tako da so možne katastrofe podobnega obsega kot v Longaroneju.

ZA ENAKO VLAGANJE V TURIZEM

Toda to ne bi bila edina možna posledica nastanka velikega umetnega jezera, ki bi segalo od Kobarida do Trnovega. S tem posegom bi se bistveno spremenil značaj sorazmerno velikega dela doline, kar bi nedvomno vplivalo tudi na videz in značaj Soške doline v celoti. O možnostih, ki bi jih imel turizem, ob enakem vlaganju vanj kot recimo v gradnjo hidroelektrarne, pa je dovolj, če se spomnimo, da na to področje gravitira že dobršen del maloobmejnega prometa pa tudi mednarodnih turističnih tokov, ki pa so zaradi nizke stopnje turističnih uslug skorajda neizrabljene. 35 delovnih mest, ki jih odpira gradnja hidroelektrarne, ni v nobenem sorazmerju z možnostmi odpiranja delovnih mest, ki jih ponuja turizem.

ZGODOVINSKA VREDNOST

V ostalem pa velja še poudariti, da so v okviru evropskih arheoloških spomenikov objekti v obravnavanem območju zelo velikega, včasih ključnega zgodovinskega in kulturnega pomena, posebej njihova nacio-

nalna vrednost in to od naselitve vsaj do polnega srednjega veka. Umetno jezero bi povrhu porušilo staro kulturno in naravno ravnovesje.

Toda zaradi zgodovinskih dogodkov v I. svetovni vojni (soška fronta, kobariški preboj leta 1917) in zaradi obmejnega položaja ob tisočletni narodnostni meji pa obravnavamo Sočo tudi kot poseben narodni spomenik, toliko bolj, ker so jo že Italijani razglasili za svojo »sveto reko domovine«. Če samo zaradi tega dejstva bi morala biti gradnja HE Kobarid NACIONALNI PROBELM.

PROTI KRATKOVIDNEMU GOSPODARJENJU Z NARAVNIMI DOBRINAMI

Ključni problem je, ali naj postaneta Soča in soška dolina preprosto predmet hidroenergetske izrabe (in to na pragu izrabljanja atomske energije in nešteto drugih, bolj ekonomičnih možnosti pridobivanja energije) ali pa naj se obvarujejo naravne, krajinske in človeške vrednote tega predela na drugačen način. Prepričani smo, da je to tudi problem odgovornosti pred sedanji in bodočimi generacijami, katerim moramo ohraniti največje krajinske vrednote Slovenije. Samo razumno gospodarjenje z naravnimi dobrinami prinese prebivalstvu tudi materialno blagostanje. Če pa do danes naravnih lepote tega območja ljudje niso znali bolje izkoristiti, je to le znak nesposobnosti in kratkovidnosti, saj je v sodobnem svetu več kot izpričano prav obratno. V obravnavanem prostoru je interes rekreacije in turizma ne samo slovenske, temveč mednarodne dimenzije in pomena. Pomen in vrednost naravovarstvenih in turistično-rekreacijskih razlogov skokovito raste, nasprotno pa je pomen hidroenergetske izrabe obravnavanih voda za Slovenijo in širši prostor neprimer- no manjši in se iz dneva v dan manjša. Sodimo, da se popuščanje kratkovidnim vizijam in zagovarjanju dvomljivih trenutnih koristi ne more opravičiti in braniti.

VLADIMIR VREMEC

TEDENSKI PREGLED DOMAČEGA ŠPORTA

NAMIZNI TENIS

SOKOL PRIHODNJO SEZONO V B LIGI

Nabrežincem je uspelo! Vsi smo upali na zmago na kvalifikacijah v Milanu, nihče pa si ni mislil, da bodo naši fantje tako gladko odpravili vse nasprotnike: V soboto so premagali tržaško Julijo z 9:0, kar ne potrebuje nikakovega komentarja; v nedeljo pa so v dveh zaporednih tekmah premagali Imperial iz Bocna in S. Marco iz Verone z istim 5:1.

V kratkih treh letih uradnega nastopanja je Sokolu uspelo priti do B lige, kjer bo drugo sezono edini predstavnik tržaške pokrajine. Zasluga za tak uspeh gre predvsem igralcem, trenerju ter vodstvu odseka, ki je od vsega začetka ubral pravo politiko mladih sil. Nabrežinska ekipa je namreč ena najmlajših v državi, kar se jih udeležuje tako kakovostnih prvenstev. Če pomislimo, da sta rezervna Sokolova igralca stara le 12 let, potem lahko z zaupanjem gledamo na prihodnost.

Potem ko so se igralci trudni, a zadovoljni vrnili v nedeljo iz Milana, nam je trener Edi Bole že na železniški postaji povedal svoje mnenje o nadaljnjem delu. Izrazil je najprej svoje zadovoljstvo nad igro in vedenjem igralcev. Potem je obzaloval, da je bil prisiljen v zadnjem trenutku nadomestiti obolelega Cattonarja, in

priporočil vodstvu, naj še nadalje skrbi za naraščaj ter za okrepitev ekipe, ki pa mora absolutno priti iz domačih vrst. Le tako bodo lahko naši predstavniki častno zastopali naš namizni tenis ter nadaljevali s svetlimi tradicijami bivše Borove ekipe. Take so tudi želje vseh, ki jim je manjšinski šport pri srcu. Naloga VSEH naših organizacij ter posameznikov pa je, da zlasti društvom, ki se uveljavljajo v državnem merilu, stalno pomagajo.

KOŠARKA

MOŠKA D LIGA:

VINI CANELLA - BOR 91:61 (44:26)

Borovi fantje so spet doživeli poraz in to najbolj pekoč v tem prvenstvu, saj je nasprotnik zbral kar 30 košev več. Močna ekipa iz San Donà je nepremagljiva na svojem igrišču, kjer domači igralci mečejo v koš z izredno točnostjo. Že od vsega začetka so domačini močno povedli in Tržičani so kmalu spoznali, da se bodo lahko le častno branili. Proti koncu tekme je tako trener vključil v igro dva predstavnika mlajše Borove ekipe: Hrvatiča in Sandija Pertota, ki sta zadovoljivo opravila svojo nalogo ter dokazala, da se naši ekipi še ni batil za naraščaj. Prav je, ko so plavi pokopali

(Nadalj. na 8. strani)

